

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

УДК 796.5(061.237):796.034.2(047.36)

СЕРЕДА Н. В.

Харківська державна академія фізичної культури

Аналіз впливу чинників маркетингового середовища на розвиток неолімпійського спорту у дитячо-юнацьких спортивних школах (на прикладі спортивного туризму)

Анотація. Мета: визначити ступінь впливу чинників макро- та мікросередовища на розвиток спортивного туризму у Харківському регіоні. **Матеріали і методи:** у статті використовувались методи аналізу літературних джерел та документів, системний та організаційний аналізи, методи маркетингового аналізу (PEST- та SWOT- аналізи), методи математичної статистики. Дослідження проведено у 4 дитячо-юнацьких спортивних школах Харківського регіону, де культивується спортивний туризм, всього 124 респонденти. **Результати:** визначено ступінь залежності функціонування та розвитку спортивного туризму від маркетингового середовища. **Висновки:** спортивний туризм є відносно новим соціально-економічним явищем. Популяризація неолімпійських видів спорту, розробка відповідних маркетингових програм їх розвитку необхідно для залучення більшої кількості дітей та підлітків до систематичних занять фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю.

Ключові слова: спортивний туризм, маркетинг, маркетингове середовище, неолімпійські види спорту.

Вступ. Спортивний туризм є важливим засобом сприяння підвищенню соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків, вдосконалення фізичної підготовленості. Спортивний туризм здійснює різноманітні спортивні, оздоровчі, рекреаційні, пізнавальні, виховні, економічні функції. Однак на сьогодні, незважаючи на наявні потенційно великі можливості, свою соціальну і економічну значущість, спортивний туризм в Україні розвинутий недостатньо. Труднощі, в першу чергу, пов'язані з економічними проблемами розвитку суспільства, а також з майже повною відсутністю державної та громадської підтримки цього виду спорту, недосконалістю, а в окремих випадках і відсутністю сучасної нормативно-правової, методичної та інформаційної бази, яка б враховувала його специфіку, а також внутрішніми організаційними проблемами в самому туристсько-спортивному русі, що накопичилися за останні роки [2; 3; 5].

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до напряму науково-дослідної роботи ХДАФК 1. Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави. Пріоритетний тематичний напрям: 1.5. Фундаментальні дослідження з актуальних проблем суспільних та гуманітарних наук, тема: «Методологічні основи стратегічного розвитку сфери фізичної культури та спорту в регіоні», № держреєстрації 0113U004615.

Мета дослідження: визначити ступінь впливу чинників макро- та мікросередовища на розвиток спортивного туризму у Харківському регіоні.

Матеріал і методи дослідження. У дослідженні використовувалися наступні методи дослідження:

[dx.doi.org/10.15391/sns.v.2015-3.021](https://doi.org/10.15391/sns.v.2015-3.021)

© СЕРЕДА Н. В., 2015

аналіз літературних джерел та документів, організаційний аналіз, системний аналіз, PEST- та SWOT- аналізи, методи математичної статистики. Дослідження проводилося на базі чотирьох дитячо-юнацьких спортивних шкіл Харківської області, у яких культивується спортивний туризм та Харківської обласної станції юного туриста. Респондентами виступали адміністрація, тренерсько-викладацький склад та батьки вихованців спортивних шкіл – всього 124 особи.

Результати дослідження та їх обговорення. На сьогоднішній день в Україні культивується 110 неолімпійських видів спорту. У Харківському регіоні неолімпійськими видами спортом охоплено 28,1% дітей та підлітків віком від 6 до 23 років. Спортивний туризм культивується лише у 6 дитячо-юнацьких спортивних школах Харківського регіону, переважно це спортивні школи обласного рівня. Сукупність визначених та інших чинників маркетингового середовища забезпечують ефективність функціонування та розвитку спортивного туризму.

За результатом проведеного дослідження встановлено, що з політико-правових чинників найбільший вплив на розвиток та функціонування спортивного туризму в ДЮСШ завдають політична спортивність держави, зміни законодавства стосовно діяльності спортивних шкіл та найменший вплив завдає чинник – зміна влади (вибори до державної та місцевої влади) (табл. 1). Внутрішня організація роботи фізкультурно-спортивних організацій стосовно розвитку спортивного туризму регламентується наказами Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України та органами місцевого самоврядування, а отже, вдосконалення нормативно-правової бази стосовно розвитку неолімпійських видів спорту на рівні держави є актуальним стратегічним питанням.

Спостерігається домінуючий вплив чинника економічної стабільності в державі та фінансування спортивної школи та спортивного туризму – 89,3%, коли рівень безробіття у мікрорайоні, в якому розташована спортивна школа, майже не має впливу на розвиток та функціонування відділу спорту – спортивний туризм. Із соціальних чинників мають вели-

Таблиця 1

Загальна характеристика ступеня впливу чинників макросередовища на розвиток спортивного туризму (m=10)

№	Чинники	Сума Σ (бали)	$\bar{X} \pm m$	%	Оцінка
	Політична стабільність держави	48	4,76 $\pm$ 0,24	84,0	5
	Фінансування відділення спортивного туризму	49	4,47 $\pm$ 0,27	89,3	4
	Сімейні цінності та наявність бажання у населення в занятті спортивним туризмом	45	4,07 $\pm$ 0,18	81,3	4
	Стан здоров'я дітей та підлітків у віці від 6 до 23 років	50	4,89 $\pm$ 0,15	100	5
	Ефективна та якісна робота ВНЗ фізкультурного профілю	35	3,60 $\pm$ 0,16	77,3	3
	Клімато-географічні умови	38	3,87 $\pm$ 0,33	72,0	3

$$\sum_{i=1}^n x_{i\max} = 50 \quad \sum_{i=1}^n x_{i\min} = 10$$

Таблиця 2

Характеристика ступеня впливу мікросередовища на розвиток спортивного туризму (m=10)

№ з/п	Чинники	Сума Σ (бали)	$\bar{X} \pm m$	%	Оцінка
1	Зручне територіальне розташування	50	4,86 $\pm$ 0,24	100	5
2	Власна матеріально-спортивна база	38	4,32 $\pm$ 0,27	87,5	4,7
3	Якісна навчально-методична робота	24	4,07 $\pm$ 0,18	75,6	3
4	Наявність постійного медичного кабінету та медичного персоналу	11	3,12 $\pm$ 0,15	78,2	1,3
5	Доступний та вільний виїзд на НТЗ та спортивні змагання	24	3,13 $\pm$ 0,16	82,3	3
6	Кваліфікація кадрового складу зі спортивного туризму	34	3,87 $\pm$ 0,33	76,9	4,2
7	Аналіз роботи конкурентів	32	4,00 $\pm$ 0,15	87,5	4
8	Спортивні досягнення вихованців зі спортивного туризму	34	3,60 $\pm$ 0,16	82,3	4,2
9	Збереження етапності підготовки спортсменів	38	3,87 $\pm$ 0,33	89,3	4,7
10	Маркетингова діяльність	46	4,76 $\pm$ 0,15	75,4	4,8

$$\sum_{i=1}^n x_{i\max} = 50 \quad \sum_{i=1}^n x_{i\min} = 10$$

кий ступінь впливу – сімейні цінності та наявність бажання у населення до занять спортивним туризмом – 81,3%. Визначені чинники є основою для побудови подальшої маркетингової стратегії розвитку, яка повинна будуватися на формуванні у населення бажання до систематичних занять спортивним туризмом. Даний вид спорту є оптимальною формою фізкультурно-рекреаційної послуги та не потребує значних фінансових витрат.

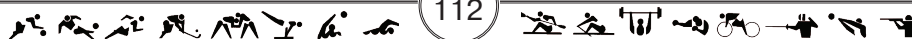
Не менш важливо для дослідження макросередовища було дослідження демографічних чинників. Стан здоров'я дітей та підлітків у віці від 6 до 23 років безперечно впливає на розвиток спортивного туризму – 50 балів, це обґрунтовується тим, що дитячо-юнацькі спортивні школи не допускають до навчально-тренувальних занять дітей, які не пройшли медичну комісію, або пройшли та не мають допуску до занять фізичною культурою та спортом, а спортивний туризм спрямований на розвиток фізичного стану та витривалості.

Найменший ступінь впливу має ефективна та якісна робота вищих навчальних закладів фізкультурного профілю – 35 балів. Респонденти

зазначають, що такий чинник, як нові технологічні відкриття та можливість їх використовувати в роботі спортивної школи, має найменший ступінь впливу. Визначені чинники наголошують на тому, що адміністрація у меншій мірі орієнтується на нові наукові розробки та визнають їх придатними до використання у професійній діяльності ДЮСШ у відділенні спортивного туризму.

Мікросередовище ДЮСШ становить їх найближче оточення, з яким вони безпосередньо взаємодіють у процесі своєї професійної діяльності і яке здійснює на цю діяльність максимальний вплив. Аналіз мікросередовища роботи відділення спортивного туризму спортивних шкіл розкриває внутрішній потенціал та підґрунтя для стратегічного розвитку виду спорту (табл. 2).

За результатами дослідження мікросередовища відділення зі спортивного туризму встановлено, що першочерговим чинником ефективної діяльності є зручне територіальне розташування та відповідні природні умови (наявність лісу, парку) – 50 балів. Наявність визначеного чинника обумовлена специфікою навчально-тренувального процесу виду

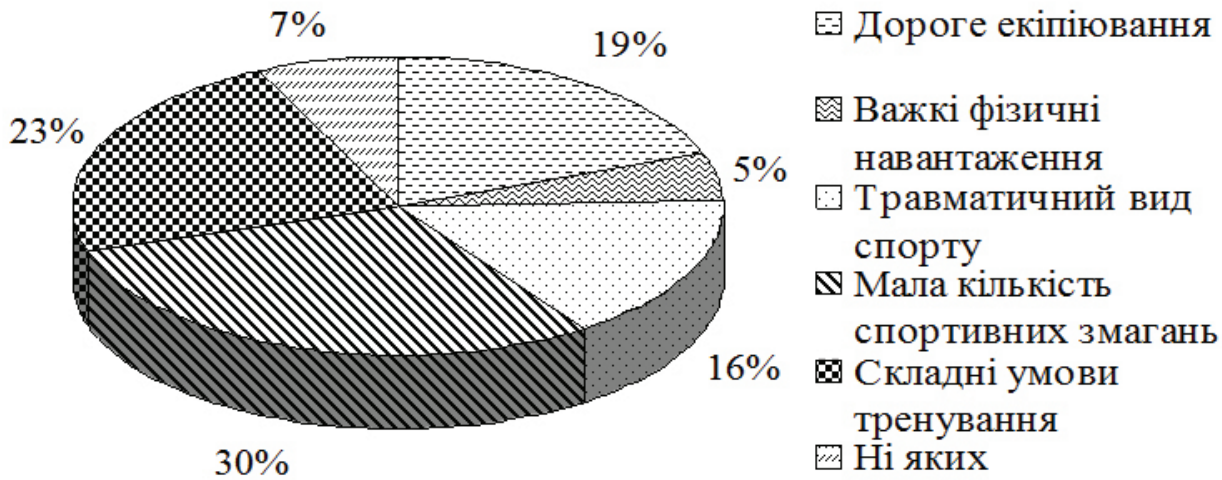

Рис. 1. Недоліки при занятті спортивним туризмом

спорту. Встановлено, що у ДЮСШ неефективно функціонують необхідні організаційні компоненти. Слід зазначити, що адміністрація приділяє достатньо уваги аналізу роботи конкурентів (32 бали). Як зазначалося раніше, спортивний туризм непопулярний вид спорту. Результати дослідження мотивів споживача свідчать про те, що до недоліків вони відносять малу кількість спортивних змагань – 30% та складні умови тренування – 23% (рис. 1).

Особливе місце в ефективності розвитку та функціонування спортивного туризму є маркетингова діяльність. За результатами проведеного дослідження визначено, що саме вільний доступ до мережі Інтернет є головною перевагою. Даний вид діяльності базується на наступних принципах: обґрунтований вибір стратегічних цілей діяльності та розвитку фізкультурно-спортивних організацій; ефективне поєднання новітніх фізкультурно-спортивних послуг спортивного туризму; комплексний підхід до узгодження цілей із ресурсами і можливостями спортивного туризму, визначення шляхів для досягнення стратегічних цілей. Дотримання визначених принципів необхідно для подальшого ефективного функціонування у сучасних ринкових умовах [4; 8].

Більшість спортивних шкіл мають власний веб-сайт, що є позитивним аспектом як для робітників

спортивної школи, для вихованців та їх родичів, так і для потенційних споживачів. Адже через визначений інтернет-ресурс можливо слідкувати за внутрішнім життям спортивної школи, актуальними новинами, знайти необхідну інформацію про спортивну школу та її робітників, на веб-сайті розміщено науково-методичну літературу, плани роботи ДЮСШ, календарні плани тренерів-викладачів, відповідні нормативно-правові документи, інформація про заплановані заходи та змагання, та результати.

Висновки. За результатами проведеного дослідження визначено, що ефективне функціонування та стратегічні напрямки розвитку неолімпійських видів спорту, а саме спортивного туризму, залежить від мінливості політико-правових чинників. Залежність від зміни влади та політичної стабільності держави визначається як першочерговий чинник подальшої ефективної діяльності. До чинників мікросередовища, які впливають на розвиток спортивного туризму, відносяться зручне територіальне розташування, наявність відповідних організаційних компонентів та якісна маркетингова діяльність.

Перспективи подальших досліджень. Розробка маркетингової стратегії розвитку спортивного туризму як неолімпійського виду спорту.

Список використаної літератури:

1. Амстронг Г. Введение в маркетинг / Г. Амстронг, Ф. Котлер; – [8-е изд.: пер с англ.]. – М. : Вильямс, 2007. – 832 с.
2. Грабовський Ю. А. Спортивный туризм : [навчальний посібник] / Ю. А. Грабовський, О. В. Скалій, Т. В. Скалій. – Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2009. – 304 с.
3. Закон України „Про туризм” : за станом від 18.11.2003 / Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 13 – С. 434–452.
4. Зінченко А. А. Особливості розвитку туризму, як неолімпійського виду спорту [Електронний ресурс] / А. А. Зінченко, Н. В. Серета // Фізична культура, спорт та здоров'я: матеріали I Всеукраїнської студентської наукової Інтернет-конференції (у рамках XIV Міжнародної науково-практичної конференції), (Харків, 10 –12 грудня 2014 р.). – Харків : ХДАФК, 2014. – С. 34–38. – Режим доступу : hdafk.kharkov.ua/docs/konferencs/stud.konf_10_12_2014.pdf
5. Леонов Я. В. Стратегічні перспективи розвитку неолімпійського спорту в Україні / Я. В. Леонов, Г. М. Путятіна // Слобжанський науково-спортивний вісник. – № 5(43). – 2014. – С. 29–34. – dx.doi.org/10.15391/sns.v.2014-5.006
6. Основні показники розвитку фізичної культури і спорту за період 2012–2013 роки у Харківській області /

Інформаційні матеріали харківської обласної державної адміністрації Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту. – Харків, 2014. – 208 с.

7. Путятіна Г. М. Організаційно-управлінська модель маркетингової діяльності ДЮСШ / Г. М. Путятіна, Н. В. Серєда // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – №2. – 2013. – С. 234–239.

9. Серєда Н. В. Особливості маркетингової стратегії фізкультурно-спортивних організацій з неолімпійських видів спорту [Електронний ресурс] / Н. В. Серєда // Фізична культура, спорт та здоров'я: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (Харків, 10 – 12 грудня 2014 р.). – Харків : ХДАФК, 2014. – С. 257–259. – Режим доступу : hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/konf_10_12_2014.pdf

Стаття надійшла до редакції: 10.05.2015 р.

Опубліковано: 30.06.2015 р.

Анотація. Серєда Н. В. Аналіз впливу факторів маркетингової середовища на розвиток неолімпійського спорту в детско-юношеских спортивних школах (на прикладі спортивного туризму). *Цель:* определить степень влияния факторов макро- и микросреды на развитие спортивного туризма в Харьковском регионе. **Материал и методы:** в статье использовались методы анализа литературных источников и документов, системный и организационный анализы, методы маркетингового анализа (PEST- и SWOT- анализы), методы математической статистики. Исследование проводилось в 4 детско-юношеских спортивных школах Харьковского региона, где культивируется спортивный туризм, всего 124 респондента. **Результаты:** определена степень зависимости функционирования и развития спортивного туризма от маркетинговой среды. **Выводы:** спортивный туризм является новым социально-экономическим явлением. Популяризация неолімпійських видів спорту, розробка відповідних маркетингових програм їх розвитку необхідні для привлечення більшого числа дітей та підлітків до систематичних занять фізкультурно-оздоровительної та спортивної діяльністю.

Ключевые слова: спортивный туризм, маркетинг, маркетинговая среда, неолімпійские виды спорта.

Abstract. Sereda N. Analysis of the influence of marketing environment factors on the development of non-Olympic sports in sports schools (on the example of sports tourism). *Purpose:* to determine the degree of influence of factors of macro- and microenvironment on the development of sports tourism in Kharkiv region. **Materials and Methods:** the paper uses the methods of analysis of literary sources and documents, system and organizational analysis, methods of marketing analysis (PEST and SWOT analysis), methods of mathematical statistics. The study was conducted in 4 children and youth sports schools of Kharkiv region, where it is cultivated sports tourism, only 124 respondents. **Results:** the degree of dependence of the functioning and development of sports tourism from the marketing environment. **Conclusions:** sport tourism is a relatively new socio-economic phenomenon. Promotion of non-Olympic sports, develop relevant marketing programs for their development is necessary to attract more children and teenagers to a systematic practice of physical fitness and sports activities.

Keywords: sport tourism, marketing, marketing environment, non-Olympic sports.

References:

1. Armstrong G., Kotler F. Vvedeniye v marketing [Introduction to marketing], Moscow, 2007, 832 p. (rus)
2. Grabovskiy Yu. A., Skaliy O. V., Skaliy T. V. Sportivnyy turizm [Sport tourism], Ternopil, 2009, 304 p. (rus)
3. Zakon Ukraini „Pro turizm” : za stanom vid 18.11.2003, Vidomosti Verkhovnoi Radi Ukraini [The Law of Ukraine “On Tourism”: as from 18.11.2003, Supreme Council of Ukraine], 2003, № 13, p. 434–452. (ukr)
4. Zinchenko A. A., Sereda N. V. Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya: materialy I Vseukrainskoi studentskoi naukovo Internet-konferentsii (u ramkakh XIV Mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferentsii), (Kharkiv, 10 – 12 grudnya 2014 r.) [Physical education, sports and health materials I All-Ukrainian Student Scientific Internet Conference (in the XIV International scientific and practical conference)], Kharkiv, 2014, p. 34–38, Access mode : hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/stud.konf_10_12_2014.pdf. (ukr)
5. Leonov Ya. V., Putyatina G. M. Slobozhans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, vol. 5(43), 2014, p. 29–34, dx.doi.org/10.15391/snsv.2014-5.006. (ukr)
6. Osnovni pokazniki rozvitku fizichnoi kulturi i sportu za period 2012–2013 roki u Kharkivskiy oblasti [Key indicators of physical culture and sports for the period 2012-2013 years in Kharkiv region], Kharkiv, 2014, 208 p. (ukr)
7. Putyatina G. M., Sereda N. V. Visnik Chernigivskogo natsionalnogo pedagogichnogo universitetu im. T. G. Shevchenka. Seriya: Pedagogichni nauki. Fizichne vikhovannya ta sport [Bulletin Chernihiv National Pedagogical University. Taras Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences. Physical education and sport], vol. 2, 2013, p. 234–239. (ukr)
8. Sereda N. V. Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya: materialy XIV Mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferentsii, (Kharkiv, 10 – 12 grudnya 2014 r.) [Physical education, sports and health materials XIV International Scientific Conference], Kharkiv, 2014, p. 257–259, Rezhim dostupu : hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/konf_10_12_2014.pdf. (ukr)

Received: 10.05.2015.

Published: 30.06.2015.

Серєда Наталія Віталіївна: к. фіз. вих.; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.

Серєда Наталія Віталіївна: к. физ. восп., Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Nataliia Sereda: PhD (Physical Education and Sport), Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-8320-3000

E-mail: sereda_nataliya86@mail.ru

Бібліографічний опис статті:

Серєда Н. В. Аналіз впливу чинників маркетингового середовища на розвиток неолімпійського спорту у дитячо-юнацьких спортивних школах (на прикладі спортивного туризму) / Н. В. Серєда // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2015. – № 3(47). – С. 111–114. – dx.doi.org/10.15391/snsv.2015-3.021